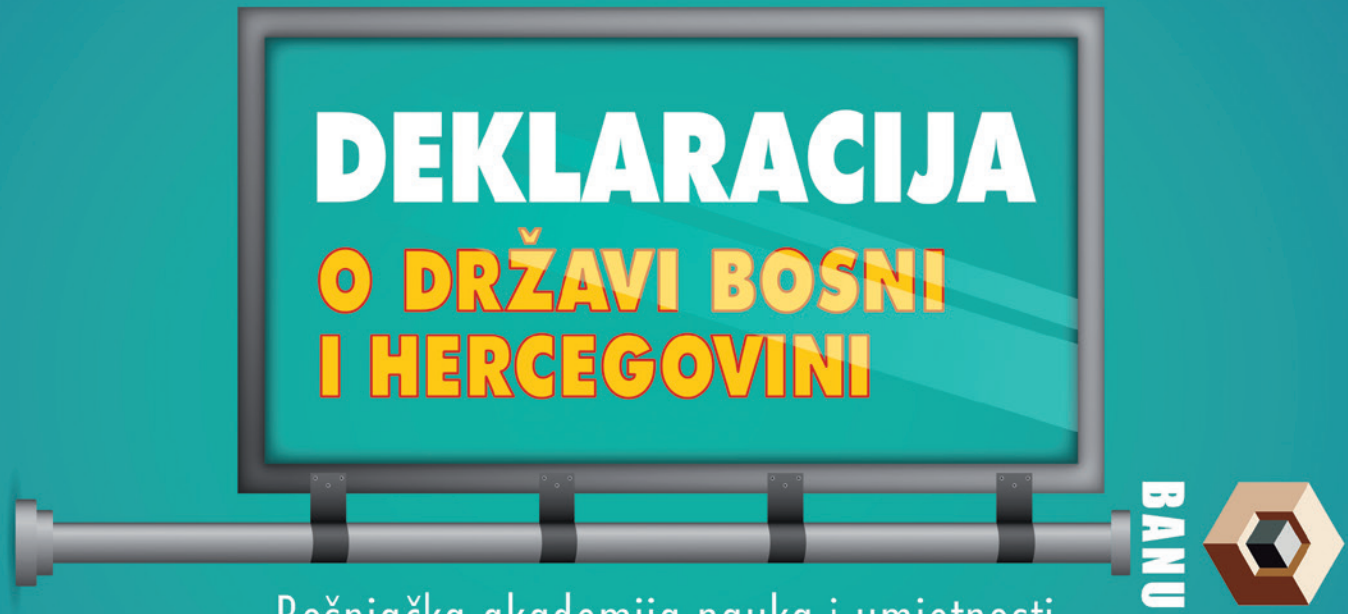
DEKLARACIJA
O DRŽAVI BOSNI I HERCEGOVINI

BANU

Bošnjačka akademija nauka i umjetnosti
Bosniak Academy of Sciences and Arts

SARAJEVO, januara 2020.

BOŠNJAČKA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI
Ul. Štrosmajerova br. 1, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina

Urednik: Akademik Mehmed A. AKŠAMIJA

Sva prava zadržana. Nijedan dio ovog časopisa ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje, bilo električne, digialne, mehaničke, fotografske ili bilo koje druge, bez prethodnog dopuštenja autora.

BANU
Deklaracija
o državi
Bosni i Hercegovini

Rimsko Carstvo – Naznačen teritorij Bosne kao tampon zona unutar aktuelne podjele Rimskog Carstva poslije 395. godine.

BANU

BOŠNJAČKA AKADEMIJA NAUKA I UMJETNOSTI
BOSNIAK ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

Na svom zasjedanju održanom 07.12.2019. godine, Skupština Bošnjačke akademije nauka i umjetnosti, donosi Odluku, usvaja se:

DEKLARACIJA
O DRŽAVI BOSNI I HERCEGOVINI

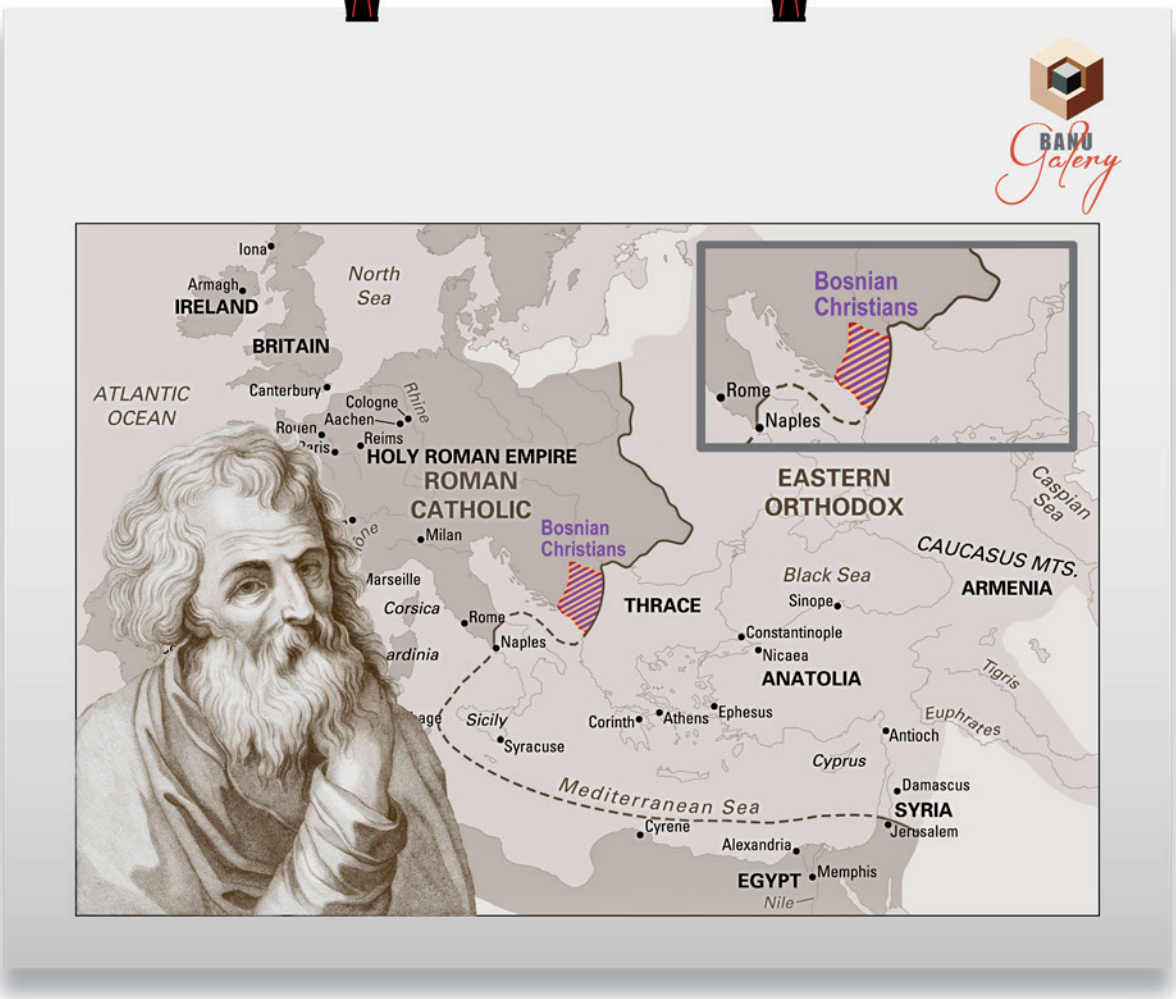

I Bosna i Hercegovina teritorijalno i državotvorno predstavlja svojevrstan kuriozitet historije koji se odvijao na tlu Evrope od njenog nastanka, kada je Rimsko Carstvo bilo podijeljeno na Zapadno i Istočno, i takva ostala sve do danas.

Kartografski prikaz Bosne unutar Evrope u 10-tom vijeku

II Evropske države nastale su u procesu transformacije jedinstvenog Carstva u nezavisne feudalne države dinastijski i drukčije povezane, sa posebnom sponom kroz vjerski unilateralizam, mada među njima nikada nije bilo ostvareno potpuno državno jedinstvo.

Naznačen teritorij obitavanja Bosanskih hristjana na karti Evrope od 8. do 10. vijeka

III Bosna je ostajala izvan tog procesa i jedina zadržala Augustov princip *Pax Romana*, koji je dopuštao zadržavanje lokalnih kultova, odnosno slobodu vjerovanja, uz uvjet poštovanja rimskog panteona. To znači da je u Bosni zadržan postrimski princip vjerske liberalnosti sa slobodom vjerovanja kao temeljem postojanja, čime je napravljen presedan za taj prostor i to vrijeme, gdje je Bosna izuzeta iz tada važećeg načela *cuiusregio, eiusreligio* (čija teritorija toga i religija).

Formiranje evropskih država na teritoriji nekadašnjeg Rimskog carstva – od 8. vijeka istoriografija bilježi i teritorij Banovine Bosne.

IV Plemena i narodi doseljeni na evropsko tlo, u nizu sukcesivnih selidbi, zauzimali su izvjesnu teritoriju na prostorima nekadašnjeg Rimskog Carstva i, prelazeći iz nomadskog u monadski način života, prerastali u stacionirane skupine istorodnih naroda pod vodstvom grupa najutjecajnijih i najmoćnijih plemenskih starješina koji su vlast utemeljivali na dinastičkom principu, stvarajući evropske feudalne države.

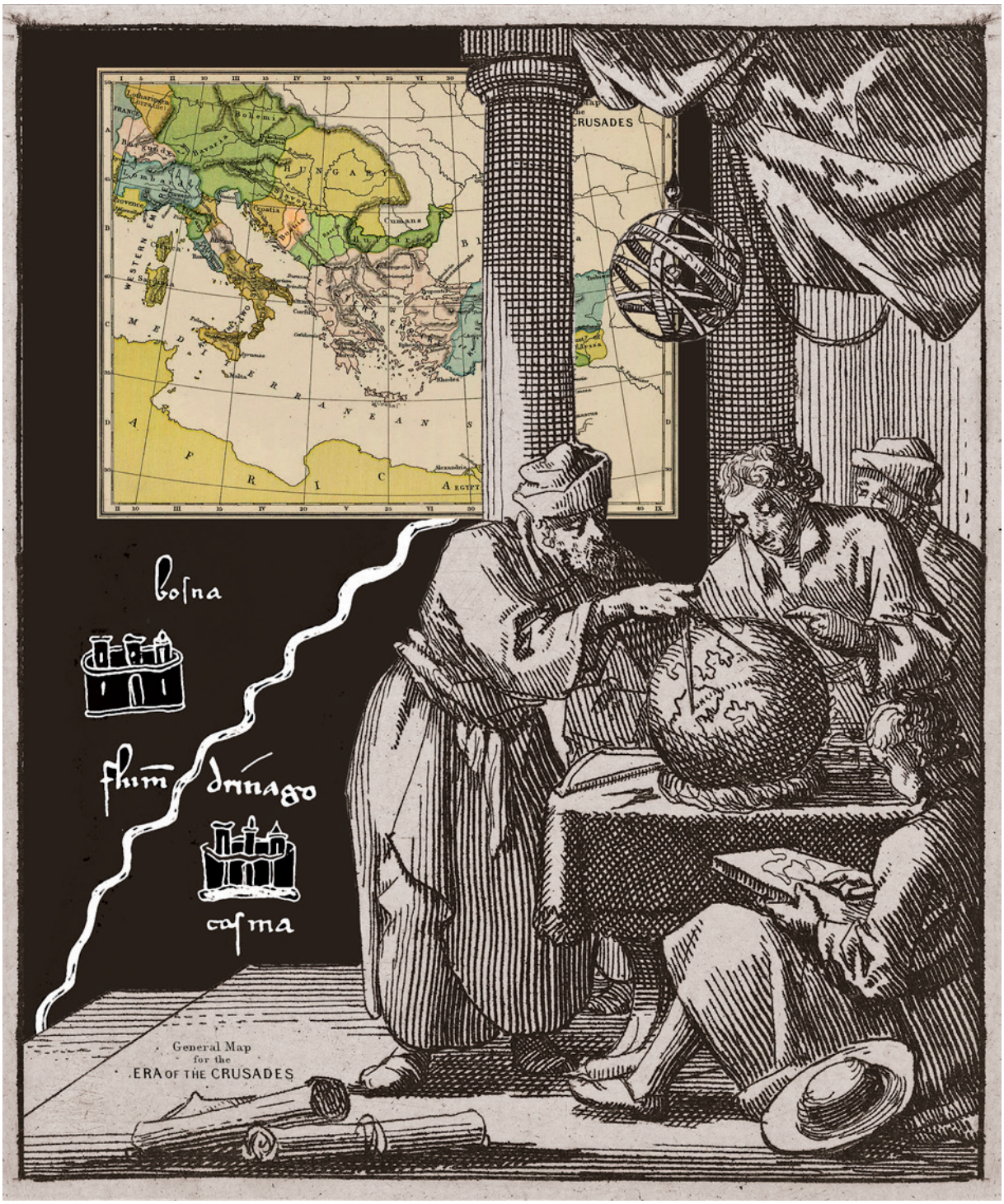
Srednjovjekovna Kraljevina Bosna na karti jugoistočne Evrope – Teritorijalno oblikovanje Bosne (M. Vego).

Na tlu Bosne se nastanak države i razvoj njenih oblika i unutarnjih odnosa odvijao sasvim drukčije. Forme prvobitnih evropskih država koje su se razvijale sjeverozapadno od Teodosijeve linije razgraničenja i odnosi među njima bili su pod pokroviteljstvom Zapadnog Rimskog Carstva, ili Rimskog Carstva germanskih naroda. O tome najbolje svjedoči činjenica da je ovakva struktura odnosa najduže opstala na prostoru Njemačke i da je utjecaj lokalnih plemenskih, a zatim narodnih, vođa Firstova, odnosno izbornih knezova, funkcionirala sve do novijeg vremena kroz njihovo pravo da biraju Cara Velikog Njemačkog Rajha, dok se u Bosni održao princip da je Bosanski Stanak, tj. skup vojvoda, velmoža, knezova i Dobrijeh Bošnjana, uz prisustvo predvodnika Zajednice bosanskih hristjana, koji su bili čuvari vjerodostojnosti odluka Stanka, imao pravo donositi sve bitne državne odluke i potvrđivati izbor bana ili kralja, ili ih smjenjivati. To je jasan znak očuvanja prvobitne demokratije iz koje je nastala bosanska država i slobodarskih odnosa utkanih u njene temelje.

Korijeni Bosanske crkve utemeljeni su na ideji biskupa Arijana

VI Za razliku od evropskih država, u kojima je došlo do simbioze naroda i države, što je dovelo do stvaranja evropske nacionalne države, u Bosni, koja se formira unutar Teodosijeve linije i postaje prva teritorija sa vidljivim granicama u Evropi, osnovni princip formiranja države bio je konsenzus svih stanovnika koji je izraz želje povezivanja doseljenih plemena i starosjedilaca i njihovih težnji da se stvaranjem države, koja je izraz prirode tla, načina života i sastava stanovništva, očuva tradicija vjerske slobode radi očuvanja integriteta teritorije i načina života koji je počivao na principu slobode u pitanjima vjere. Tako je temelj koji je konstituirao bosansku državu bio, s jedne strane, pravo i sloboda zadržavanja izvornog prvobitnog vjerovanja, odakle je nastala sloboda vjere uopće, a sa druge strane, stvaranje države koja ima osnovni zadatak da ovo pravo, na kojem se temelji odnos između stanovnika i države, poštuje i čuva. Na tom principu je nastala bosanska država u kojoj su svi stanovnici, bez razlike na vjeru i etničko porijeklo, slobodno ispoljavali vjerska osjećanja – kršćani, kasnije ortodoski i katolici, i pripadnici Zajednice bosanskih hristjana, koja vuče korijene iz ideje koju je izrazio biskup Arijan, ne slažući se sa odlukama Nikejskog sabora i Konstantinovom definicijom kršćanskog vjerovanja, koja je dovela do ostvarenja jedinstva vjere i vlasti, odnosno nastanka državne vjere.

Kraljevina Bosna na karti jugoistočne Evrope iz perioda krstaških ratova od 1235. do 1241. godine

Kmetovi na crkvenom imanju (13. vijek)

Portret hristjanina, Dobrog Bošnjanina – hiža u pozadini.

VII Sljedbenici arijanstva nazvani "bosanski hristjani" odbacivali su princip Crkve kao posrednika između vjernika i Boga, krštenje vodom i križem, kako se provodilo u kršćanskoj religiji, kao i mnoge druge sakramente koje je kršćanstvo uvelo nakon Nikejskog sabora. Vjerovanje Zajednice bosanskih hristjana, kao i kasnije pridošlih bogumila, patarena i drugih neomaniheja, bilo je vjerovanje u duhovne vrijednosti uz siromaštvo kao znak odbijanja ovisnosti o zemaljskim dobrima, uživanjima i bogatstvima. Ovakvo vjerovanje je odgovaralo ljudima toga vremena kada su se već pojavljivale značajne socijalne razlike među njima, a koje je tadašnje kršćanstvo i njegovi biskupi i opati, nasuprot ranom insistiranju na jednakosti i siromaštvu, prihvatilo i samo ušlo u kategoriju one socijalne grupe koja je stvarala bogatstvo i udoban život svojim pripadnicima. Crkveni prelati ili velikodostojnici, pape, patrijarsi, kardinali, biskupi, nadbiskupi, episkopi, arhijereji, kanonicidi, župnici, opati u samostanima i igumani u manastirima, postali su pripadnici feudalne klase, a Crkva je posjedovala imanja na kojima su živjeli i radili kmetovi, isto onako kako su to imali baroni, knezovi, grofovi, markizi, vojvode i kraljevi.

Čin kristijanizacije ili pokrštavanja vlastelina Bosanskih hristjana

VIII Ovakav stav bosanskih hristjana, koji su bili glavna duhovna i moralna snaga i kreatori javnog mišljenja u bosanskoj državi, nije bio po volji pripadnicima katoličkog i ortodoksnog klera, pa su obje kršćanske crkve organizirale akcije protiv bosanskih hristjana koje su prerasle u pritiske na bosanske banove i kraljeve. Od njih se zahtijevalo da postupcima sličnim onima koje su primjenjivali zapadni ili istočni vladari izvrše radikalno čišćenje Zajednice bosanskih hristjana sa svojih teritorija, a njihova vjera je kvalificirana kao heretička s intencijom stavljanja izvan zakona.

Napad ugarske vojske u ime katoličanstva i odbrana teritorije Dobrijeh Bošnjana na dijelu sjeverne Bosne 1234. godine

IX Bosanski vladari nisu željeli učiniti ono što se protivilo osnovnom principu njihove vjere i poimanja ljudskih prava, a to je sloboda izbora vjerovanja, odolijevajući na razne načine pritiscima. Na Bosnu su vršeni ne samo pritisci vjerske hijerarhije putem intervencija papskih nuncija i drugim diplomatskim metodama nego su organizirani vojni pohodi koje su sprovodili vladari okolnih zemalja. Bošnjani su se tome uspješno opirali, odnoseći sjajne pobjede nad spomenutim vojskama, da bi tek u vrijeme predzadnjeg bosanskog kralja, koji je pod utjecajem papske kurije odlučio provesti konačnu likvidaciju hristjana, došlo do eradikacije pristalica Zajednice bosanskih hrstjana, nakon čega je Bosna uskoro pala pod vlast Osmanlija i prestala postojati kao nezavisna država.

Porodica bosanskih hristjana, Dobrijeh Bošnjana u svojoj hiži.

Od svog nastanka pa sve do pada 1463. godine, bosanska država je bila izuzetak u cijeloj Evropi, izuzimajući Provansu, jer je u njoj vladala vjerska sloboda, a vladavina bila potpuno odvojena od vjerovanja. Vjerske zajednice su bile slobodne i nezavisne od državne vlasti, a kao duhovni autoriteti državne odluke su potvrđivali predstavnici vjerskih zajednica, posebno predstavnici Zajednice bosanskih hristjana. Djedovi i drugi autoriteti Zajednice bosanskih hristjana redovito su pozivani da potvrde vjerodostojnost isprava koje su ispostavljali vladari Bosne.

Ustoličenje dida (djeda) bosanskih hristjana u Usori – sjeveroistočna Bosna.

Za izdanje Ptolemejeve Geografije (Qvinta Evropae Tabvla, Strasbourg 1513.) Martin Waldseemüller izradio je mapu 'Tabula moderna Bossinae, Serviae, Graeciae et Sclavoniae', na kojoj je prvi put jasno prikazana i teritorija srednjovjekovne Bosne.

Waldseemüller, Martin: (detalj) Carta itineraria europae 1520 (posvećena 'pobožnom caru, pobožnom beatifičnom velikom Karlu V – caru Svetog rimskog carstva 1519–1556'); Na ovom kartografskom ispisu prisutno je i prethodno teritorijalno stanje Bosne.

XI Nije nimalo slučajno da je upravo u vrijeme kad je Bosna bila konačno vjerski unilateralizirana, ona kao država nestala, a uspostavljena je vlast Osmanskog Carstva. Ono je slično ranijoj bosanskoj državi počivalo na principu slobode vjere. To Carstvo je počivalo na principu da "u vjeri nema prisile" i da su sve objavljene vjere – a to znači jevrejstvo, kršćanstvo i islam – u odnosu spram vladavine, jednakopravne te im država mora garantirati slobodu djelovanja. U Bosni se dogodila restauracija principa vjerske slobode kakva je vladala u klasičnoj bosanskoj državi, što je znatno utjecalo na intenzitet prihvatanja islama na području bosanske države, u kojoj je u vrijeme postojanja slobodne bosanske države također vladala sloboda vjerovanja. Ovo je omogućilo Bosni da, i pod osmanskom vladavinom, pogotovo što je Ejalet Bosna, kao najviša upravna jedinica Osmanskog Carstva, bio teritorijalno skoro identičan srednjovjekovnoj bosanskoj državi, ostane multireligijska i očuva ideju bosanske države koja je kroz sve vrijeme trajanja osmanske vladavine bila živa i izražavala se ne samo u činjenici da su Bošnjaci muslimanske vjere igrali značajnu ulogu u životu zemlje nego su, po pravilima ejaletske uprave, katolička, pravoslavna i jevrejska zajednica imale pravo učešća u vijećanjima Ejaletskog Vijeća, a provincija Bosna srebrna i Vrhbosanska nadbiskupija su bile kvalificirani zastupnici interesa bosanskih katolika i ortodoksa, tako da su se bosanski muslimani, katolici i ortodoksi smatrali Bosancima, odnosno Bošnjacima različitih vjera. To je bio jedini etnonim kojim je označavano stanovništvo Bosne, izuzimajući Vlahe koji su se sa Osmanlijama počeli intenzivnije naseljavati u nekim krajevima Bosne.

Susret Osmanlija sa nasljeđem Dobrijeh Bošnjana na prostoru novoosvojene pokrajine Osmanskog carstva – Bosne.

Friedrich Alois Schönn: 'An der lateinischen Brücke in Sarajewo', Österreichische Galerie Belvedere, Vienna.

Friedrich Alois Schönn: 'Na latinskoj ćupriji u Sarajewou', Austrijska galerija Belvedere, Beč.

Karta Bosanskog vilajeta, kao administrativno-upravne jedinice u Osmanskom carstvu – Osmanski izvor iz 1910.

XII Snaga ideje Bosne našla je izraz u zahtjevu bosanskih prvaka 1828. godine da se Bosni prizna autonomni status u okviru Osmanskog Carstva, sličan onome kakav je dobila u to vrijeme Kneževina Srbija. Ovaj zahtjev bosanskih prvaka bio je motiviran sa dva bitna razloga. Prvi je opći pravac političkog razvoja u Evropi i nastojanja da se Balkan oslobodi Osmanske vladavine, a drugi se sastojao u spoznaji Bošnjaka svih vjera da Osmansko Carstvo više nema snage da efikasno i uspješno brani teritorije te da je već više od dva vijeka glavni teret odbrane pao na Bošnjake, koji su vodili cijeli niz odbrambenih ratova u ime Carstva, a da se Carstvo, odnosno njegov Centar nazvan Porta, nije angažirao ili je, u brojnim pregovorima sa kršćanskim silama, davao ustupke, uglavnom, na račun domaćeg stanovništva.

Husein-beg kapetan Gradaščević – gradačački kapetan koji je bio na čelu Velikoga bosanskog ustanka, kojim su se bosanski feudalci pobunili protiv reformi koje je provodio sultan Mahmud II.

XIII Kad je Sultan odobrio autonomni status za Srbiju, a ne i za Bosnu, Bošnjaci su se usprotivili, odlučili stvar uzeti u svoje ruke i izabrali za vezira "svog čovjeka, kojeg znaju i u kojeg imaju povjerenje". Bio je to Kapetan Gradačca Husein-beg Gradaščević. Osmanska vlast je intervenirala silom. Ta vojska je, nakon što su osmanske snage izgubile prvi sukob kod Prištine, uspjela pobijediti snage pod vodstvom Gradaščevića zahvaljujući neslozi Bošnjaka i izdaji nekoliko utjecajnih prvaka.

Sultanova vojska pod komandom Omer-paše Latasa u borbi protiv Bošnjaka, odnosno pokreta za odbranu Bosne.

XIV Nakon ovog neuspjelog pokušaja, Sultan je izvršio dugotrajnu i surovu odmazdu nad bosanskim prvacima, što je trajalo trideset godina i završilo fatalno po Bosnu intervencijom Omer-paše Latasa zapadno od Drine i Emin-paše Fetahagića istočno od Drine (Sandžak), tako da je Bosna izgubila elitu i dugoročno ostala obezglavljena, što je našlo tragični izraz u neuspjehu pokreta za odbranu Bosne u vrijeme kada je Berlinski kongres predao Bosnu na upravu Austro-Ugarskoj Carevini. Tako se dogodilo da jedino Bošnjaci, od svih naroda koji su zahtijevali autonomiju, a potom, kad je Berlinski kongres rješavao pitanje sudbine Osmanske države i njenih posjeda na Balkanu, nisu dobili nezavisnost i ostali ne samo bez države, na koju su imali jednako pravo kao i svi ostali, nego su dospjeli pod austrijsku okupaciju koja je završila aneksijom Bosne i Hercegovine.

Završni čin okončanja dogovora velikih evropskih sila na Berlinskom kongresu gdje je Austro-Ugarska dobila pravo na zaposjedanje Bosne, dok je Novopazarski sandžak ostao pod sultanovom upravom.

Austro-ugarske okupacione snage su 19. avgusta 1878. godine zauzele Sarajevo u kojem je pružen žestok otpor domaćeg bošnjačkog stanovništva. Prema tvrdnjama generala Filipovića, u odbrani su sudjelovale i žene.

Teritorijalna cjelovitost Austro-Ugarske Carevine 1915. godine

XV Bosna i tada već Bosna i Hercegovina je vraćena u status prije procesa emancipacije balkanskih naroda, a Bošnjaci su ostali nepriznati kao narod. Bosna je negirana kao jedinstvena teritorija i država, i nad njom se vrši nasilje koje traje gotovo stotinu i pedeset godina.

Država Slovenaca, Hrvata i Srba (Država SHS) proglašena je u Zagrebu 29. januara 1918. godine. Ta nova država je nastala od područja bivše Austro-Ugarske (Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Slovenija i Vojvodina). Dana 1. decembra 1918. u Beogradu je srpski regent Aleksandar Karađorđević proglasio ujedinjenje i stvaranje Kraljevine SHS, čime Država SHS prestaje postojati. U toj je državi, Bosna i Hercegovina bila centralno područje, koje je Srbija na razne načine nastojali izravno uključiti u svoju interesnu sferu.

XVI Time Bosna, kao milenijska državna tvorevina, ostrvo slobode na kome je svako mogao vjerovati onako kako mu njegova tradicija nalaže, i Bošnjaci, kao vodeći narod u velikom dijelu trajanja bosanske historije, bivaju negirani, i to na način da je rušenje Austro-Ugarske Carevine iskorišteno od strane Srba, Hrvata i Slovenaca za stvaranje zajedničke države u kojoj nije bilo mjesta ni za Bosnu i Hercegovinu ni za Bošnjake. Tom provizoriju od države uslijedila je konstrukcija unitarne države Jugoslavije pod vodstvom dinastije Karađorđevića. Ona je na štetu Bosne uspjela sprovesti nagodbu sa Hrvatima i podijeliti Bosnu 1939. godine, tako da je svaki srez u kojem je nađeno 50 posto plus jedan katolik ili 50 posto plus jedan pravoslavac pripao Banovini Hrvatskoj ili Srbiji.

Suočeni s neuspjehom centralizirane politike pod geslom 'Jedan narod, jedan kralj, jedna država', srpski vladajući krugovi na čelu sa Dragišom Cvetkovićem pristaju na kompromis 1939. godine sa vođom Hrvatske seljačke stranke Vladkom Mačekom. Tim je sporazumom osnovana Banovina Hrvatska, koja je osim Savske i Primorske banovine obuhvaćala i kotare Dubrovnik, Šid, Ilok, Brčko, Gradačac, Derventu, Travnik i Fojnicu. Tom podjelom u Banovinu Hrvatsku ušlo je oko 30% područja današnje Bosne i Hercegovine.

Kartografski prikaz Nezavisne države Hrvatske (NDH) sa prostornom podjelom novih banovina na teritoriji Bosne i Hercegovine

XVII Ovakva politika i odnos prema Bosni i Bošnjacima doveli su do krvavih događaja 1941. godine uzrokovanih nasilnim prisvajanjem cijele Bosne od novostvorene hrvatske države (NDH) i pokušajem te države da istrijebi Srbe, Jevreje i Rome sa teritorije Bosne i Hercegovine. Jedini mogući odgovor na takve postupke srpske i hrvatske politike bio je antifašistički rat, i to ne samo protiv fašističke Njemačke i Italije i njihovih saradnika u Evropi i bivšoj državi nego i protiv potpuno kompromitirane formule unitarne države pod vodstvom jedne propale i nesposobne dinastije.

Akademski slikar Ismet Mujezinović; Sulejman Filipović u Drvaru 1944. kao član Vrhovnog štaba NOVJ; Muslimanska brigada 4. korpusa NOVJ; Pripadnici milicije Huske Miljkovića u Krajini; Štab 16. muslimanske brigade (Rogatica); Formiranje drugog bataljona 16. muslimanske brigade u Tuzli 21.IX.1944. godine; Ulazak 16. muslimanske udarne brigade u Sarajevo 1945. godine.

XVIII Nažalost, iako su Bošnjaci uzeli vidno učešće u borbi protiv fašizma, njihovo učešće i doprinos pobjedi nad fašizmom nije našlo izraza u priznanju Bošnjaka kao naroda koji bi bio jednak ostalim narodima novostvorene federativne države. Nepriznavanje Bošnjaka, odnosno stavljanje Bošnjaka pod formulu "muslimani" definiralo ih je kao ostatak osmanske vladavine sa pravom da napuste vjersko uvjerenje i prihvate ponuđenu mogućnost za srpski ili hrvatski nacionalni identitet i onemogućilo je da Bosna ispuni one ciljeve koje su pred nju kao državu postavili autori rezolucije ZAVNOBiH-a o obnovi bosanske države i ZAVNO Sandžaka kao autonomne teritorijalno-administrativne cjeline.

1. marta 1992. godine – Voljom građana na referendumu je izglasana nezavisna i demokratska država Bosna i Hercegovina.

XIX Bosanska država u svom punom ustavnopravnom i teritorijalnom integritetu bila je de facto konstituirana onog momenta kad je narod Bosne i Hercegovine referendumom odlučio da, umjesto republike unutar jedne savezne države, zasnuje potpuno nezavisnu međunarodno priznatu, slobodnu državu građana i naroda koji u njoj žive. Upravo pod takvom konstitucijom, Bosna i Hercegovina bila je međunarodno priznata od svih država, izuzimajući Srbiju i Rusiju, i istovremeno u tom kapacitetu primljena u članstvo Ujedinjenih nacija. Time je dovršena ne samo unutarnje politička i ustavnopravna nego i međunarodnopravna konstitucija Bosne i Hercegovine kao slobodne, nezavisne i teritorijalno jedinstvene države.

Nacionalističke poruke na ulicama i fasadama bosanskih gradova

XX Sve vrijeme postojanja Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine unutar Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije proteklo je u borbi za priznanje Bošnjaka kao nacije ravnopravne ostalim nacijama i ka emancipaciji i ravnopravnoj ulozi države Bosne i Hercegovine unutar Jugoslavije. Nažalost, kada je ta borba trebala biti, na neki način, krunisana uspjehom i kada je došlo do stvaranja uvjeta za osamostaljenje Bosne, došlo je do neopravdane i bezrazložne, nezakonite nasilne agresije srpskog i hrvatskog nacionalizma na Bosnu i Hercegovinu, čime je obnovljen kontekst u kojem je Bosna i Hercegovina opet postala problem kad se radi o unutarnjim odnosima i njenoj međunarodnoj poziciji.

Neminovnost suočavanja Bošnjaka sa istinskim vrijednostima nacionalizama (hommage na djelo M. Berbera)

XXI Bosna i Bošnjaci se moraju suočiti sa istinom o stavu Srba i Hrvata prema njima i prema Bosni i Hercegovini, kao i sa istinom o sebi, a pogotovo sa istinom o sopstvenim greškama koje su dovele do toga da šansa za potpunu emancipaciju Bosne i Hercegovine kao države i Bošnjaka kao naroda na cijeloj njenoj teritoriji bude ispuštena i da Bosna bude ponovo ugrožena težnjama srpskog i hrvatskog nacionalizma za njenom podjelom i neprincipijelnom politikom dijela bošnjačkih političara spremnih da se sa takvim ambicijama srpskog i hrvatskog nacionalizma nagađaju.

Afirmacija Bosne kao države, njene historije, prava, naroda... (hommage na djelo S. Zeca)

XXII Neophodno je da jasna ideja o Bosni kao državi, o njenoj historiji, njenim pravima i pravima njenog najbrojnijeg naroda i svih njezinih stanovnika koji Bosnu i Hercegovinu osjećaju kao svoju državu bude ponovno i jasno afirmirana i stavljena u osnovu svake opravdane bosanske politike što bi postalo kriterij ocjene njene vrijednosti.

Neupitno priznavanje autentičnih historijskih događaja u Bosni (hommage na djelo S. Zeca)

XXIII Insistirat ćemo na priznavanju autentičnosti historije Bosne kao države svih njenih građana, da se na jednak način poštuju ljudska prava stanovnika na cijeloj njenoj teritoriji, i da se Bosna i Hercegovina sačuva od destruktivne uloge svih vidova nacionalizma koji su doveli do velikog broja žrtava i izazvali nesagledive štete.

Opšti okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini ili Daytonski sporazum naziv je mirovnoga dogovora iz baze zračnih snaga Wright-Patterson u Daytonu, Ohio, SAD, o uređenju Bosne i Hercegovine nakon rata 1992.-1995. koji je potpisan u prostoru Elizejske palate, Pariz, 14. decembra 1995.

XXIV

Uz nesagledivo velike žrtve i teške posljedice, Bosna i Hercegovina je uspjela opstati pod udarom ratne agresije, usljed brojnih zločina i genocida nad Bošnjacima, time što je očuvala formalno-pravni integritet, suverenitet i međunarodni subjektivitet. Agresija je zaustavljena postizanjem mirovnog sporazuma u Dejtonu nakon što je Armija BiH ojačala i krenula u oslobađanje okupirane teritorije, i time je onemogućena da do kraja vojno porazi agresora.

Daytonski sporazum – legalizacija postignuća ostvarenih genocidom (hommage na djelo S. Zeca).

XXV Mirovni sporazum jeste zaustavio rat, ali nije ostvario pretpostavke za punu ustavno-pravnu, političku, privrednu, socijalnu i kulturnu obnovu zemlje, već je u određenoj mjeri postao smetnja uspostavi svrsishodnog i funkcionalnog državnog sistema. Dejtonski sporazum je legalizirao postignuća ostvarena genocidom i drugim zločinima i time ponudio pretpostavku za dalju političku i pravnu destrukciju države Bosne i Hercegovine od istih onih subjekata koji više od jednog stoljeća rade na podjeli Bosne.

Aktuelnost problematike intelektualne elite

XXVI

Bosni i Hercegovini su neophodni etički i stručno kompetentni politički predstavnici koji bi nastavili uspješno voditi borbu za očuvanje i unapređenje države, spremni da odgovore na teške izazove vremena i prostora, koji će imati snage i kvaliteta da nacionalne i državne ciljeve i interese podignu iznad ličnih, stranačkih i drugih partikularnih interesa. Birati nesposobne i moralno sporne političke predstavnike znači dobrovljno se odlučiti na put opće i pojedinačne propasti. Korupcija i kriminal su jednako opasan agresor koji, u savezu sa vladajućim politikama, prijeti da ugrozi sve ono što je sačuvano u odbrani od ratne agresije.

Za dugoročno očuvanje i unapređenje države neophodno je započeti proces obnove intelektualne elite koja bi bila glavna vodilja kroz mračno bespuće svih opasnosti koje su se nadvile nad nacijom i državom. Nacija i država ne mogu imati svijetlu budućnost ako ih ne vode njihovi najveći umovi. Umovi vrijedni respekta su samo oni koji na znanju i mudrosti podižu vrijednosti slobode i dostojanstva na individualnom i kolektivnom planu. Samo slobodni i dostojanstveni umovi imaju pravo i čast pripadati zdravoj intelektualnoj eliti.

Sloboda, ljudskost, patriotizam, sigurnost...

XXVII

Uloga i smisao države je služiti čovjeku i pomagati mu da očuva i razvije sve priznate i poznate sopstvene, porodične i nacionalne vrijednosti. Čovjek je središnja vrijednost države. Država vrijedi onoliko koliko osigura povoljan ambijent za razvoj ljudskosti, na čemu se gradi zdravi patriotizam bez otrova nacionalizma i bilo kog oblika šovinizma. Država u kojoj se njen građanin osjeća nesigurno i ugroženo od strane vlasti, kriminala i bilo kog oblika nasilja, i država iz koje mnogi teže odlasku, nije pronašla pravi put u svijetlu budućnost. Prava država je ona koja svojim građanima nudi zaštitu i toplinu doma i zato ima pravo na naziv domovina.

Unaprijeđenje odnosa sa Bošnjacima ma gdje bili (hommage na djelo M. Berbera)

XXVIII

Bosna i Hercegovina je matična država svih Bošnjaka nesretno definirana kao država tri naroda, po političkoj kulturi država svih njenih građana koji je prihvataju kao svoju. Bosna i Hercegovina dužna je usvojiti zakone kako bi uspostavila i unapređivala odnose sa svim Bošnjacima koji žive izvan prostora države, kao što je dužna pružiti im svaku podršku i pomoć, uključujući i reguliranje prava svih Bošnjaka na bosansko državljanstvo.

Škola diplomatije – garancija kompetentnih kadrova za međunarodno zastupanje države.

XXIX Bosni i Hercegovini je nužno potrebna kvalitetna, odana i patriotski orijentirana diplomatija koja bi zaustavila negativan trend svojevrsne političke, kulturne i diplomatske samoizolacije i druge međunarodne aktivnosti štetne po naciju i državu. U tom cilju neophodno je što prije pristupiti formiranju elitne škole diplomatije koja bi podizala kompetentne kadrove za međunarodno zastupanje države.

Sudbonosna afirmacija izuzetnosti nadarenih talenata

XXX Nije moguće zamisliti uspjeh nacije i države bez temeljite obnove cjelokupnog obrazovnog sistema jer i dalje tavori u raskoraku sa kulturno-civilizacijskim izazovima prostora i vremena pod uticajem nerijetko nekompetentnih kadrova sa anahronim shvatanjem uloge i značaja znanja i obrazovanja. Obrazovne ustanove su uglavnom taoci stranačkih, oligarhijskih i drugih partikularnih interesa sa raznim vidovima materijalne i nematerijalne korupcije. Obrazovni sistem pored općih programa mora ponuditi i poseban program afirmacije izuzetnosti nadarenih talenata kojima u potencijalu naša zemlja bogato raspolaže a koji razočarani u obrazovni i opći sistem, uglavnom, ili odustaju ili bježe u razvijenije zemlje.

Mogućnost i neminovnost evropskih i atlanskih integracija

XXXI Bosna i Hercegovina kao drevna kolijevka zajedništva, tolerancije i otvorenosti ima puno pravo na put evropskih i atlantskih integracija, čime će se staviti tačka na aspiracije susjeda o njenoj podjeli i eliminirati unutarnji i regionalni konfliktni potencijali.

Mediji – profesionalan i objektivan protok informacija i znanja.

XXXII Za očuvanje i unapređenje nacije i države potrebni su slobodni mediji koji će omogućiti profesionalan i objektivan protok informacija i znanja. Mediji kojima najčešće gospodare političke, tajkunske i kriminalne strukture predstavljaju prepreku za izgradnju slobodnog društva u kome će svaki pojedinac moći živjeti, misliti, vjerovati, djelovati i privređivati u duhu sopstvenih uvjerenja, poštujući važeće zakonske i etičke norme ne čineći drugome ono što ne želi da se čini njemu.

Cjelovita Bosna i Hercegovina

XXXIII Svaki pokušaj etničke podjele Bosne i Hercegovine i bilo koji oblik ugrožavanja teritorijalne cjelovitosti države predstavlja najviši oblik neprijateljstva, protiv čega se moraju ujediniti sve patriotske snage i upotrijebiti sva raspoloživa sredstva. Bilo koja aktivnost sa ciljem formiranja bošnjačke države na dijelu teritorije Bosne i Hercegovine smatra se veleizdajom koja se nipošto ne smije dopustiti.

© Copyright **BANU** & illustrations and design M. A. AKŠAMIJA, Sarajevo, Bosna i Hercegovina 2020.
Redakcija:
Akadamik Muhamed FILIPOVIĆ
Akademik Muamer ZUKORLIĆ
Akademik Mehmed A. AKŠAMIJA